Vademecum

VLASTNÍKA NÁRODNEJ KULTÚRNEJ PAMIATKY

VLASTNÍKA NEHNUTEĽNOSTI V PAMIATKOVOM ÚZEMÍ

VLASTNÍKA NEHNUTEĽNOSTI V OCHRANNOM PÁSME

VLASTNÍKA A SPRÁVCU HNUTEĽNOSTÍ V SAKRÁLNOM OBJEKTE

Vlkolínec, jedna zo šiestich zapísaných lokalít v Zozname svetového dedičstva UNESCO.

Archív PÚ SR

Čo je pamiatkový fond Slovenskej republiky?

PAMIATKOVÝ FOND je súbor hnuteľných vecí a nehnuteľných vecí vyhlásených podľa zákona za národné kultúrne pamiatky (ďalej len „kultúrna pamiatka“), pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny. Za pamiatkový fond sa považujú aj veci, o ktorých sa začalo konanie na vyhlásenie za kultúrne pamiatky, pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny.

PAMIATKOVÁ HODNOTA je súhrn významných historických, spoločenských, krajinných, urbanistických, architektonických, vedeckých, technických, výtvarných alebo umelecko-remeselných hodnôt, pre ktoré môžu byť veci predmetom individuálnej alebo územnej ochrany.

KULTÚRNA PAMIATKA je hnuteľná vec alebo nehnuteľná vec pamiatkovej hodnoty, ktorá je z dôvodu ochrany vyhlásená za kultúrnu pamiatku.

PAMIATKOVÉ ÚZEMIE je sídelný územný celok alebo krajinný územný celok sústredených pamiatkových hodnôt alebo archeologických nálezov a archeologických nálezísk, ktorý je z dôvodu ich ochrany vyhlásený za **pamiatkovú rezerváciu** alebo **pamiatkovú zónu**.

OCHRANNÉ PÁSMO je územie vymedzené na ochranu a usmernený rozvoj prostredia alebo okolia nehnuteľnej kultúrnej pamiatky, pamiatkovej rezervácie alebo pamiatkovej zóny.

KULTÚRNU PAMIATKU alebo pamiatkové územie môže Ministerstvo kultúry SR z vlastného podnetu, na podnet Pamiatkového úradu SR alebo inej právnickej osoby alebo fyzickej osoby navrhnúť na zápis do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO za podmienok ustanovených v medzinárodnej zmluve.

V súčasnosti je v Zozname svetového dedičstva UNESCO zapísaných šesť slovenských lokalít reprezentujúcich kultúrne dedičstvo:

- Banská Štiavnica a technické pamiatky okolia,
- Levoča, Spišský hrad a pamiatky okolia,
- Vlkolínec,
- Historické jadro mesta Bardejov,
- Drevené chrámy slovenskej časti karpatského oblúka,
- Hranice Rímskej ríše – Dunajský Limes

Kultúrne pamiatky a pamiatkové územia sú evidované v **Ústrednom zozname pamiatkového fondu**, ktorý poskytuje

základné údaje na jeho ochranu na území celej Slovenskej republiky.

NÁLEZ je vec pamiatkovej hodnoty, ktorá sa nájde výskumom, pri stavebnej alebo inej činnosti, a to v zemi, pod vodou alebo v hmote historickej stavby.

ARCHEOLOGICKÉ NÁLEZISKO je nehnuteľná vec na topograficky vymedzenom území s odkrytými alebo neodkrytými archeologickými nálezmi v pôvodných nálezových súvislostiach.

ARCHEOLOGICKÝ NÁLEZ je hnuteľná vec, ktorá je dokladom o živote človeka a o jeho činnosti od najstarších dôb do roku 1918 a spravidla sa našla alebo sa nachádza v zemi, na jej povrchu alebo pod vodou. Archeologickým nálezom je tiež zbraň, munícia, strelivo, súčasť uniformy, vojenská výstroj alebo iný vojenský materiál, ktorý sa našiel v zemi, na jej povrchu alebo pod vodou a pochádza spred roku 1946. **Archeologický nález je vlastníctvom Slovenskej republiky.** Správcom archeologického nálezu je od jeho nájdenia Pamiatkový úrad SR, Archeologický ústav SAV, v. v. i. v Nitre alebo múzeum zriadené ústredným orgánom štátnej správy, ak ide o nález nájdený počas nimi vykonávaného výskumu. V ostatných prípadoch je správcom nálezu Pamiatkový úrad SR. Archeologický výskum môže vykonávať len oprávnená osoba na základe oprávnenia vydaného Ministerstvom kultúry SR.

ČO S NÁHODNE NÁJDENÝM ARCHEOLOGICKÝM NÁLEZOM?

Pokiaľ sa archeologický nález nájde mimo výskumu a **nálezca** ho oznámi príslušnému krajskému pamiatkovému úradu najneskôr na druhý pracovný deň po jeho nájdení, **má** nárok na vyplatenie nálezného až do výšky 100 % hodnoty archeologického nálezu určenej znaleckým posudkom. Zakázané je používať detekčné zariadenia, ako aj vyzdvihovať archeologické nálezy zistené pomocou detektorov kovov. Takéto konanie môže byť posudzované ako trestný čin.

Prečo chránime pamiatkový fond a čo je predmetom ochrany ?

Aj keď si to zväčša neuvedomujeme, kultúrne dedičstvo, pamiatkový fond alebo kultúrne pamiatky sprevádzajú každého a predstavujú pre väčšinu z nás veľmi dôležitú súčasť života. Kultúrne dedičstvo je potrebné chrániť a zveľaďovať, pretože je dokladom historických koreňov každého národa a každej komunity. Pokiaľ sa zničí väzba na tieto korene, stratí národ či komunita dôkazy svojej historickej kontinuity v čase a priestore. Preto je ochrana kultúrneho dedičstva deklarovaná ako verejný záujem a je zakotvená aj v *Ústave Slovenskej republiky* v čl. 44 ods. 2:

„Každý je povinný chrániť a zveľaďovať životné prostredie a kultúrne dedičstvo.“

Zachované zhmotnené dedičstvo po minulých generáciách nám dáva do rúk pomyselnú štafetu od našich predkov, ktorú budeme odovzdávať ďalej našim potomkom. To, čo nebude zničené a bude schopné sprostredkovať autentické, neskreslené informácie o živote, duchovnej, kultúrnej a hospodárskej vyspelosti našej spoločnosti, závisí od každého z nás. Aj keď sme z právneho hľadiska často výhradnými vlastníkmi tej-ktorej časti kultúrneho dedičstva, z časového hľadiska ju spravujeme len na prechodné obdobie. Preto máme nielen právnu zodpovednosť, ale aj morálnu povinnosť starať sa o kultúrne pamiatky.

Pamiatkový fond je **výberovou skupinou pamiatkových území, hnuteľných a nehnuteľných vecí** ako významných dokladov historického vývoja spoločnosti, jej spôsobu života a prostredia od najstarších dôb po súčasnosť. Je prejavom tvorivej práce človeka v rôznych odboroch ľudskej činnosti a pre jeho urbanistické, architektonické, historické, umelecké, vedecké a iné hodnoty je potrebné chrániť ho **ako pamiatkové rezervácie, pamiatkové zóny, kultúrne pamiatky a archeologické nálezy a náleziská**.

Táto výberová skupina je súčasťou kultúrneho dedičstva, ktoré je súborom všetkých historických a kultúrnych hodnôt vytvorených predchádzajúcimi generáciami bez ohľadu na dobu a miesto ich vzniku. Pamiatkové rezervácie, pamiatkové zóny, hnuteľné a nehnuteľné kultúrne pamiatky sú zapísané a evidované v Ústrednom zozname pamiatkového fondu Slovenskej republiky, pričom šesť lokalít s mimoriadne významnými pamiatkovými hodnotami je zapísaných aj v Zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO.

V našom okolí je mnoho cenných stavieb – hradov, kaštieľov, kostolov, kaplniek, ale i meštianskych domov a palácov alebo ľudových usadlostí. Medzi pamiatky patria aj priemyselné areály a výrobné objekty, sklady, mosty, vodné nádrže, tiež ruiny, náhrobné kamene a pomníky. Patria sem aj rôzne iné artefakty a pozostatky činnosti človeka, zistené pri terénnych prácach alebo pri archeologických výskumoch, taktiež prícestné kaplnky či kríže so skupinou stromov, fontány, parky alebo zemné valy, zaniknuté hradiská, pohrebiská atď. **Informáciu o tom, ktoré z nich sú súčasťou pamiatkového fondu, je možné získať na Pamiatkovom úrade SR, ktorý vedie ich zoznam. Prípadne na webovej stránke: www.pamiatky.sk/databazy/.**

Základným znakom **nehnuteľnej kultúrnej pamiatky** je jej hmotná podstata ako architektonického, stavebného, technického alebo výtvarného diela. Nehnuteľná kultúrna pamiatka je daná svojou hmotnou skladbou a jedinečným riešením usporiadania jednotlivých hmôt a priestorov. Má konkrétne konštrukčné, technické a prípadne aj výtvarné riešenie, ktoré je súčasťou jej hodnôt. K hmotnej podstate pamiatky patria nielen pôvodné murivá, klenby, krov, stropy, podlahy, scho-

diská, kamenné a iné architektonické, umelecko-remeselné a výtvarné historické detaily, ale aj omietky, maľby a nátery, výplne okien a dverí, zábradlia a ostatné remeselné doplnky – zámky, kľučky, pánty a pod. Súčasťou pamiatkových hodnôt môže byť aj technické vybavenie objektu – vykurovací systém, odvodnenie, výťahy a pod., v prípade industriálnych pamiatok aj ich technológia – strojové a technické zariadenia.

Bezprostredné okolie nehnuteľnej kultúrnej pamiatky slúži na ochranu jej pamiatkových hodnôt. To je tvorené priestorom v okruhu desiatich metrov od obvodového plášťa stavby alebo od hranice pozemku, ak je nehnuteľnou kultúrnou pamiatkou. Súčasťou pamiatkového fondu sú aj **pamiatkové územia**. Ich základným znakom je zachovanosť priestorového a pôdorysného usporiadania, t. j. ich **urbanisticko-architektonická štruktúra**. Ochrana územia s uceleným historickým sídelným usporiadaním a s veľkou koncentráciou nehnuteľných kultúrnych pamiatok je zabezpečovaná formou vyhlásenia **pamiatkovej rezervácie**, územia s historickým sídelným usporiadaním formou vyhlásenia **pamiatkovej zóny**. Nástrojom na zabezpečenie účinnej ochrany prostredia a okolia kultúrnej pamiatky alebo pamiatkového územia je **ochranné pásmo**, pričom ochranné pásmo samotné nemusí vykazovať priame pamiatkové hodnoty.

Základným znakom **hnuteľnej kultúrnej pamiatky** je hmotná podstata výtvarného, umelecko-remeselného alebo technického diela. Estetické hodnoty hnuteľnej pamiatky sú rovnako významné ako jej funkčné využitie. Pri výtvarných dielach dominuje ideová a estetická stránka diela, umelecko-remeselná produkcia napĺňa väčšinou aj úžitkovú funkciu, pri technických dielach nie je estetické hľadisko podstatné, významnou hodnotou je najmä konštrukčná alebo technologická jedinečnosť a zachovaná funkčnosť. Pamiatkový fond hnuteľných pamiatok obsahuje v prevažnej väčšine cirkevné predmety tvoriace mobiliár sakrálnych objektov. Sú to napr. obrazy, sochy a reliéfy predstavujúce náboženské námety, a to buď vo forme samostatných predmetov, alebo ako súčasť oltárov, kazateľníc, organov, lavíc, teda zariadenia objektu. Za osobitne hodnotné možno označiť najmä vzácne zachované súbory, ktoré tvoria

Z čoho pozostáva pamiatkový fond?

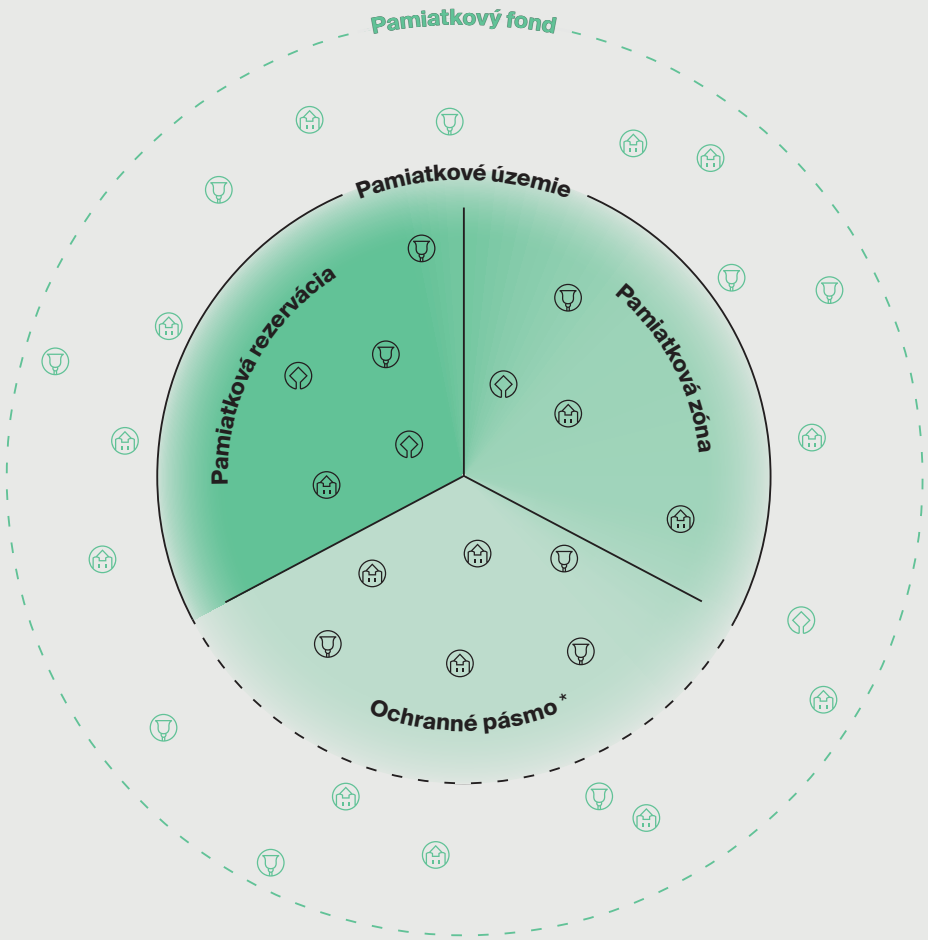

Hnuteľná národná kultúrna pamiatka

Nehnuteľná národná kultúrna pamiatka

Svetové kultúrne dedičstvo UNESCO

* Ochranné pásmo nie je pamiatkovým územím. Slúži na ochranu a usmernený rozvoj prostredia alebo okolia NKP či pamiatkového územia.

Panoráma Považského hradu

Peter Horanský

slohovo a výrazovo jednotný mobiliár. Do tohto fondu patria aj drobné liturgické predmety, ktoré slúžia priamo pri náboženských obradoch – kalichy, cibóriá, monštrancie, svietniky, krížiky a pod.

Veci podobného charakteru, ktoré sú zbierkovými predmetmi, majú osobitnú ochranu v zmysle *zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty v znení neskorších predpisov.* Zbierkovým predmetom môže byť aj objekt v múzeu v prírode, ktorý bol do múzea prenesený z pôvodného miesta alebo v múzeu bola vyhotovená jeho kópia.

Všetky druhy a typy kultúrnych pamiatok, ale aj pamiatkové územia, archeologické nálezy a náleziská vypovedajú o prostredí a dobe svojho vzniku.

Ako chránime pamiatkový fond – ktoré zákony upravujú jeho ochranu ?

Základným právnym predpisom usmerňujúcim činnosť vlastníkov, orgánov a organizácií štátnej správy a samosprávy, ako aj všetkých fyzických a právnických osôb pri nakladaní s pamiatkovým fondom je *zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov* (ďalej len „**pamiatkový zákon**“).

Ochrana pamiatkového fondu sa okrem tohto základného zákona riadi ďalšími právnymi predpismi Slovenskej republiky, ako je napr. *vyhláška Ministerstva kultúry SR č. 253/2010 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov v znení vyhlášky 231/2014 Z. z.; zákon SNR č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky; zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov; zákon č. 206/2009 Z. z. o múzeách a galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty* a iné.

Z uvedených právnych predpisov vyplýva z *Ústavy Slovenskej republiky* pre každého povinnosť chrániť a zveľaďovať kultúrne dedičstvo. Právne predpisy na ochranu a využívanie kultúrnych pamiatok zároveň určujú pre vlastníkov, správcov a užívateľov aj spôsob starostlivosti o kultúrne pamiatky, ich zachovanie, údržbu, ochranu pred poškodením, ohrozením či znehodnotením a povinnosť počínať si tak, aby nedošlo k nepriaznivým zmenám stavu kultúrnych pamiatok alebo ich prostredia a k ohrozeniu ich zachovania.

Ochrana pamiatkového fondu je verejným záujmom, preto štát na jej zabezpečenie okrem vyššie uvedených legislatívnych nástrojov uplatňuje aj nástroje inštitucionálne. To znamená, že na uskutočňovanie a ochranu tohto verejného záujmu má zriadené špecializované orgány štátnej správy – **Pamiatkový úrad Slovenskej republiky** (ďalej len „**Pamiatkový úrad SR**“) s celoslovenskou pôsobnosťou a **krajské pamiatkové úrady** (ďalej len „**KPÚ**“) v jednotlivých krajských mestách, s pracoviskami v niektorých ďalších lokalitách s nadpriemernou sústredenosťou kultúrnych pamiatok alebo pamiatkových území. Ústredným orgánom štátnej správy v oblasti ochrany pamiatkového fondu je **Ministerstvo kultúry SR** a jeho špecializovaná zložka na vykonávanie štátneho pamiatkového dohľadu – **Pamiatková inšpekcia.**

Bratislava,
Hlavné námestie 2,
nárožný pilier s plastikou
divého muža

Peter Horanský

Ako prebieha proces vyhlasovania NKP?

ČO?	KTO?
Návrh na vyhlásenie NKP	fyzická osoba, právnická osoba
Podnet na vyhlásenie NKP	PÚ SR
Odborné posúdenie podnetu	komisia PÚ SR
Príprava odborných podkladov k posúdeniu	PÚ SR, KPÚ
Vydanie rozhodnutia o vyhlásení NKP	PÚ SR

Ako sa tvorí pamiatkový fond?

Nehnuteľnú alebo hnuteľnú vec s pamiatkovými hodnotami vyhlasuje za kultúrnu pamiatku Pamiatkový úrad SR z vlastného podnetu, a to rozhodnutím v správnom konaní. Účastník správneho konania je vlastník predmetnej veci a pri nehnuteľnom objekte aj obec, na území ktorej sa tento objekt nachádza. Pri nehnuteľnej kultúrnej pamiatke môže Pamiatkový úrad SR vyhlásiť rozhodnutím aj jej ochranné pásmo. Pamiatkovú zónu vyhlasuje na základe návrhu Pamiatkového úradu SR rozhodnutím Ministerstvo kultúry SR, pamiatkovú rezerváciu vyhlasuje na návrh Ministerstva kultúry SR vláda Slovenskej republiky nariadením.

Proces vyhlasovania veci za NKP sa **začína návrhom, ktorý môže podať každá fyzická a právnická osoba**, pokračuje jeho odborným posúdením v príslušnej komisii, spracovaním odborného podkladu, a končí sa vydaním rozhodnutia Pamiatkového úradu SR.

Dôležité je upozorniť na skutočnosť, že vec je chránená podľa pamiatkového zákona už od začatia správneho konania, nie až nadobudnutím právoplatnosti rozhodnutia vo veci.

Vlastník alebo správca veci vyhlasovanej za kultúrnu pamiatku je povinný chrániť ju pred ohrozením, poškodením, znehodnotením, odcudzením alebo vývozom z územia Slovenskej republiky v čase od doručenia oznámenia o začatí konania o vyhlásení veci za kultúrnu pamiatku až do nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia.

Kód druhu chránenej nehnuteľnosti:

201 – Nehnuteľná kultúrna pamiatka (národná kultúrna pamiatka)

202 – Pamiatková rezervácia

203 – Pamiatková zóna

204 – Ochranné pásmo nehnuteľnej kultúrnej pamiatky, pamiatkovej rezervácie alebo pamiatkovej zóny

205 – Lokalita svetového dedičstva UNESCO

Vzhľadom na množstvo chránených nehnuteľností a nedostatočné personálne kapacity na katastrálnych úradoch odporúčame využiť kombináciu oboch možností.

Povinnosti vlastníka podľa pamiatkového zákona má aj správca alebo iný držiteľ kultúrnej pamiatky. Náklady spojené so základnou ochranou uhrádza vtedy, ak mu táto povinnosť vyplynie z právneho vzťahu.

Prečo komunikovať s pamiatkarmi?

Podľa § 11 ods. c) pamiatkového zákona odborní zamestnanci KPÚ usmerňujú činnosti právnických a fyzických osôb pri záchrane, obnove a využívaní pamiatkového fondu, archeologických nálezov a archeologických nálezísk a poskytujú im odbornú a metodickú pomoc.

Podľa § 11 ods. g) pamiatkového zákona odborní zamestnanci KPÚ poskytujú obciam metodickú a odbornú pomoc pri evidovaní miestnych pamätihodností.

Odbornú a metodickú pomoc poskytujú odborní zamestnanci KPÚ bezplatne a ich zámerom je zvýšenie informovanosti verejnosti o pamiatkovom fonde v príslušnom kraji. Zároveň sa snažia priblížiť vlastníkom legislatívny proces a ich práva a povinnosti, ktoré im vyplývajú z ustanovení pamiatkového zákona.

Ak zistíte, že vlastníte alebo máte v správe kultúrnu pamiatku alebo nehnuteľnosť v pamiatkovom území či ochrannom pásme, **je potrebné akékoľvek zásahy vopred konzultovať so zamestnancami príslušného KPÚ.**

Včasná komunikácia a predloženie žiadosti s plánovaným zámerom sú dôležité preto, **aby sa predišlo nevhodným a rušivým zásahom do kultúrnych pamiatok i nehnuteľností v pamiatkovom území,** ktoré by následne KPÚ musel riešiť osobitným rozhodnutím o náprave (korigovanie nepriaznivého stavu) alebo rozhodnutím o priestupku alebo inom správnom delikte. **Dodržaním uvedeného postupu je možné predísť aj plytvaniu finančných prostriedkov vlastníka, ktoré by boli vynaložené na nápravu nepriaznivého stavu.**

Zdrojom cenných informácií pre širokú verejnosť i vlastníkov či správcov kultúrnych pamiatok sú **metodiky, ktoré od roku 2024 rámcujú rozhodovanie krajských pamiatkových úradov.** Metodiky sa zaoberajú rôznymi aspektmi obnovy pamiatok (napr. legislatívne a praktické východiská, urbanizmus, archeológia, reštaurovanie, architektonická typológia, konštrukcie, materiály, údržba a preventívna ochrana, súčasné požiadavky na výstavbu). **Dostupné sú na webe Pamiatkového úradu SR – www.pamiatky.sk.**

Cieľom metodík je:

- usmerniť kroky vlastníka v rámci procesu obnovy nehnuteľnej kultúrnej pamiatky alebo nehnuteľnosti, ktorý sa nachádza v pamiatkovom území,
- pomôcť pochopiť význam a účel podmienok predpísaných v rozhodnutiach vydaných KPÚ,
- pomôcť predvídať procesy, ktoré ich (nielen) zo strany KPÚ čakajú,
- oboznámiť vlastníkov s obšírnosťou problematiky ochrany a obnovy kultúrnej pamiatky,
- informovať o aktuálnych trendoch a prístupoch v oblasti ochrany pamiatkového fondu.

Konzultácia metodikov KPÚ v reštaurátorskom ateliéri

Patrik Farkaš

Hrad Uhrovec, preosievanie výkopku z archeologickej sondy za účelom zachytenia drobných nálezov

Peter Horanský

Ako postupovať pri obnove nehnuteľnej kultúrnej pamiatky?

Základné kroky vlastníka alebo správcu kultúrnej pamiatky pri plánovanej obnove

Pred začatím obnovy je vlastník alebo správca kultúrnej pamiatky (resp. ním poverený zástupca) povinný KPÚ predložiť žiadosť o vydanie **rozhodnutia o zámere obnovy**. Požiadavka predložiť zámer vopred je formulovaná s úmyslom vylúčiť prípravu takej obnovy, ktorá je nezlučiteľná s ochranou pamiatkových hodnôt. Plánované využitie musí zohľadňovať existujúcu kapacitu pamiatky a rešpektovať jej hodnoty. Vlastník spracováva žiadosť *v zmysle § 32 ods. 3 pamiatkového zákona.*

Žiadosť o vydanie rozhodnutia má obsahovať:

- identifikačné údaje o kultúrnej pamiatke,
- majetkovo-právne údaje o kultúrnej pamiatke,
- plánované budúce využitie kultúrnej pamiatky (s ohľadom na jej kapacitu a hodnoty),
- špecifikáciu predpokladaných zmien kultúrnej pamiatky.

Vzor žiadosti je dostupný na webovej stránke Pamiatkového úradu SR v časti Žiadosti a formuláre – www.pamiatky.sk/otazky-odpovede/ziadosti

Predmety z depotu z Ráztočna

Ján Šipőcz

Kroky KPÚ

1. **KPÚ v rozhodnutí o zámere určí podmienky vykonania obnovy, kde uvedie:**

- prípustnosť predpokladaných prác z hľadiska záujmov chránených pamiatkovým zákonom,
- podmienky, za ktorých možno tieto práce pripravovať a vykonávať tak, aby sa kultúrna hodnota pamiatky neohrozila, nepoškodila alebo nezničila,
- aké osobitné výskumy alebo prípravná a projektová dokumentácia sú potrebné pred začatím obnovy,
- uloží povinnosť vopred oznámiť KPÚ začiatok a predpokladaný koniec obnovy.

KPÚ vedie správne konania a vydáva rozhodnutia v zmysle *zákona č. 71/1967 Z. z. o správnom konaní v znení neskorších predpisov (správny poriadok).*

2. **KPÚ vydá osobitné záväzné stanovisko o každej prípravnej, projektovej a výskumnej dokumentácii.** Projektovú dokumentáciu a každú jej zmenu v priebehu spracovania je vlastník povinný prerokovať s KPÚ.

3. **Vo všetkých druhoch ďalšieho konania** (stavebné, územné, kolaudačné, o zmene stavby, o odstránení nehnuteľnosti atď.) **rozhoduje stavebný úrad na základe záväzného stanoviska KPÚ.**

4. **V priebehu obnovy vykonáva KPÚ štátny pamiatkový dohľad.** Zistené nedostatky oznámi príslušnému stavebnému úradu. Ak ich následkom môže dôjsť k ohrozeniu, poškodeniu alebo zničeniu hodnôt pamiatky alebo pamiatkového územia alebo ak ide o rozpor s vydaným rozhodnutím alebo záväzný stanoviskom, KPÚ stavebné práce môže okamžite zastaviť (zápisom do stavebného denníka alebo zápisnice, prípadne osobne, listom alebo emailom príslušnému stavebnému úradu). Stavebné práce môže KPÚ zastaviť aj rozhodnutím *podľa § 102 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) a podľa § 32 ods. 13 pamiatkového zákona.*

5. Ak dôjde v priebehu prác k nepredpokladanému nálezu, je nevyhnutné ho bezodkladne ohlásiť, a práce, ktoré by mohli nález ohroziť, sa musia zastaviť až do vydania rozhodnutia KPÚ, ktorý rozhodne o postupe do troch pracovných dní od oznámenia nálezu.

Kroky vlastníka

1. **a)** Ak vlastník súhlasí s rozhodnutím, môže dať vypracovať prípravnú a projektovú dokumentáciu.

   b) Ak vlastník nesúhlasí, postupuje podľa poučenia v rozhodnutí.

   c) Zohľadní pri svojom zámere podmienky určené KPÚ a môže dať vypracovať prípravnú a projektovú dokumentáciu.

2 Zadá spracovanie výskumov a prípravnej a projektovej dokumentácie oprávneným osobám *podľa § 32 ods. 8 pamiatkového zákona.*

3. Spracovaný výskum a/alebo každú prípravnú a projektovú dokumentáciu predloží vlastník KPÚ, ktorého zamestnanec vydá záväzné stanovisko.

4. Na základe rozhodnutia stavebného úradu o projekte môže vlastník začať realizovať obnovu.

5. Ak vlastník nesúhlasí s rozhodnutím, postupuje podľa poučenia v rozhodnutí.

6. Proti rozhodnutiu o zastavení prác sa vlastník môže odvolať, ale odvolanie nemá odkladný účinok, to znamená, že práce sa musia zastaviť.

7. Po skončení obnovy vlastník odovzdá jedno vyhotovenie dokumentácie realizovanej obnovy na KPÚ.

Pamiatkový výskum môže *podľa § 35a ods. 1 pamiatkového zákona* vykonávať:

- fyzická osoba, ktorá má osvedčenie o osobitnej odbornej spôsobilosti na vykonávanie pamiatkového výskumu,
- Pamiatkový úrad SR alebo ním zriadená právnická osoba prostredníctvom fyzickej osoby, ktorá je v pracovnoprávnom vzťahu s Pamiatkovým úradom SR alebo ním zriadenou právnickou osobou, spĺňa kvalifikačné predpoklady *podľa odseku 3 písm. a) a c) pamiatkového zákona* a má poverenie od Pamiatkového úradu SR alebo ním zriadenej právnickej osoby na vykonávanie pamiatkového výskumu.

Zoznam fyzických osôb, ktoré majú platné osvedčenie o odbornej spôsobilosti v konkrétnom odborne pamiatkového výskumu, zverejňuje Ministerstvo kultúry SR a je dostupný na www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/kulturne-dedicstvo/ochrana-pamiatkoveho-fondu/pamiatkovy-vyskum/.

Podmienky sa týkajú celej nehnuteľnosti vrátane dispozičného riešenia, povrchov stien, klenieb, stropov a podláh, umelecko-remeselných výrobkov a výtvarných prvkov, strešnej krytiny, krovovej konštrukcie atď., podľa individuálnych pamiatkových hodnôt kultúrnej pamiatky. O tom, ktoré súčasti a prvky objektu prípadne nie sú predmetom pamiatkovej ochrany, rozhoduje KPÚ.

Bardejov, mestská pamiatková rezervácia

Archív PÚ SR

Ako postupovať pri úprave nehnuteľnosti v pamiatkovom území?

Základné kroky vlastníka nehnuteľnosti, ktorá nie je kultúrnou pamiatkou, ale nachádza sa v pamiatkovom území

Rozhodnutie KPÚ k úprave nehnuteľností je povinný vyžiadať si vlastník nehnuteľnosti, ktorá nie je kultúrnou pamiatkou,

ale nachádza sa v pamiatkovej rezervácii alebo v pamiatkovej zóne. Vlastník spracováva žiadosť *v zmysle § 32 ods. 6 pamiatkového zákona.*

Žiadosť o vydanie rozhodnutia má obsahovať:

- identifikačné údaje o nehnuteľnosti,
- majetkovo-právne údaje o nehnuteľnosti,
- plánované využitie nehnuteľnosti,
- špecifikáciu predpokladaných plošných a priestorových zmien.

Vzor žiadosti je dostupný na webovej stránke Pamiatkového úradu SR v časti Žiadosti a formuláre – www.pamiatky.sk/otazky-odpovede/ziadosti/.

KPÚ v rozhodnutí určí prípustnosť zámeru a podmienky vykonania úprav nehnuteľnosti v pamiatkovom území, najmä:

- zásady objemového členenia, výškového usporiadania architektonického riešenia exteriéru nehnuteľnosti,
- či úpravy nehnuteľnosti možno vykonať len na základe prípravnej a projektovej dokumentácie,
- uloží povinnosť vopred oznámiť KPÚ začiatok a predpokladaný koniec úpravy nehnuteľnosti.

Ďalšie **kroky vlastníka** sú zhodné s krokmi vlastníka pri obnove nehnuteľnej kultúrnej pamiatky (body č. 1 až 7, s. 22).

Zásady ochrany pamiatkového územia sú dostupné na webovej stránke Pamiatkového úradu SR – www.pamiatky.sk/databazy/pamiatkove-uzemia-prehlad/, prípadne na mestskom a obecnom úrade príslušných miest a obcí.

Pre jednotlivé pamiatkové územia vypracúva príslušný KPÚ zásady ochrany pamiatkového územia, ktoré sú dokumentom na vykonávanie základnej ochrany a sú podkladom pre územný plán. Obsahujú požiadavky na primerané funkčné využitie územia, na zachovanie, údržbu a regeneráciu historického pôdorysu a parcelácie, materiálovej a objektovej skladby, výškového a priestorového usporiadania objektov, architektonického výrazu, prvkov uličného interiéru a uličného parteru, historickej zelene, charakteristických pohľadov, siluety a panorámy, archeologických nálezísk, prípadne ďalších kultúrnych a prírodných hodnôt pamiatkového územia.

Úpravou nehnuteľnosti nie je odstránenie stavby v pamiatkovom území.

Ako postupovať pri úprave nehnuteľnosti v ochrannom pásme?

Základné kroky vlastníka nehnuteľnosti, ktorá nie je kultúrnou pamiatkou, ale nachádza sa v ochrannom pásme

Záväzné stanovisko KPÚ k úprave nehnuteľností je povinný vyžiadať si vlastník nehnuteľnosti, ktorá nie je kultúrnou pamiatkou, ale sa nachádza v ochrannom pásme nehnuteľnej kultúrnej pamiatky, pamiatkovej rezervácie alebo pamiatkovej zóny. Vlastník spracováva žiadosť *v zmysle § 32 ods. 11 pamiatkového zákona.*

Žiadosť o vydanie záväzného stanoviska má obsahovať:

- identifikačné údaje o nehnuteľnosti,
- majetkovo-právne údaje o nehnuteľnosti,
- špecifikáciu predpokladaných plošných a priestorových zmien.

Vzor žiadosti je dostupný na webovej stránke Pamiatkového úradu SR v časti Žiadosti a formuláre – www.pamiatky.sk/otazky-odpovede/ziadosti/.

KPÚ v záväznom stanovisku určí prípustnosť zámeru a podmienky vykonania úprav nehnuteľnosti v ochrannom pásme, najmä:

- zásady objemového členenia,
- výškového usporiadania architektonického riešenia exteriéru nehnuteľnosti.

Ako postupovať pri zámere premiestniť kultúrnu pamiatku?

Premiestnenie kultúrnej pamiatky upravuje *ustanovenie § 24 pamiatkového zákona.* **Hnuteľnú aj nehnuteľnú kultúrnu pamiatku** alebo jej súčasť možno premiestniť **len na základe rozhodnutia KPÚ**.

Rozhodnutie KPÚ sa nevyžaduje **pri dočasnom premiestnení** hnuteľnej pamiatky, na ktoré nie je potrebná odborná demontáž (napr. dočasné prenesenie kalicha z farského kostola do filiálneho, dočasné umiestnenie voľne stojacej sochy na oltár a pod.). Vlastník si však musí vyžiadať rozhodnutie KPÚ v prípade dočasného premiestnenia hnuteľnej pamiatky, ktoré si vyžaduje odbornú demontáž (napr. premiestnenie oltára do ateliéru za účelom reštaurovania).

V prípade **trvalého premiestnenia** hnuteľnej pamiatky z verejne prístupného miesta a v prípade premiestnenia nehnuteľnej pamiatky vydá KPÚ rozhodnutie po predchádzajúcom vyjadrení obce.

Žiadosť o premiestnenie kultúrnej pamiatky má obsahovať:

- základné údaje o kultúrnej pamiatke,
- či ide o dočasné alebo trvalé premiestnenie, v prípade dočasného premiestnenia termín, dokedy má byť kultúrna pamiatka premiestnená,
- či ide o premiestnenie celej kultúrnej pamiatky alebo len jej súčasti,

- presný údaj o adrese súčasného aj budúceho umiestnenia, pri nehnuteľnej pamiatke vrátane parcelných čísiel; v prípade, že sa kultúrna pamiatka má premiestniť za účelom reštaurovania do ateliéru, presný údaj o adrese ateliéru,
- údaje o osobe, ktorá bude za kultúrnu pamiatku v čase jej premiestnenia zodpovedať (reštaurátor, správca objektu, miesto uloženia a pod.).

K žiadosti treba priložiť:

- v prípade hnuteľných pamiatok sú potrebné doklady potvrdzujúce oprávnenie žiadateľa s kultúrnou pamiatkou nakladať (list vlastníctva, v prípade zastupujúceho žiadateľa splnomocnenie vlastníka; pokiaľ list vlastníctva nie je založený – stáva sa to napr. pri exteriérových sochárskych dielach – je potrebné priložiť overené čestné vyhlásenie žiadateľa, resp. štatutárneho zástupcu, o vlastníctve pamiatky a oprávnení s ňou nakladať), pokiaľ sa vyskytnú nejasnosti alebo pochybnosti o vlastníctve, KPÚ si vyžiada aj doklad o vlastníctve objektu, v ktorom je hnuteľná pamiatka uložená,
- pri nehnuteľných kultúrnych pamiatkach kópiu katastrálnej mapy s vyznačením miesta súčasného umiestnenia kultúrnej pamiatky a v prípade premiestnenia v exteriéri aj s vyznačením miesta plánovaného umiestnenia.

Vzor žiadosti je dostupný na webovej stránke Pamiatkového úradu SR v časti Žiadosti a formuláre – www.pamiatky.sk/otazky-odpovede/ziadosti/.

Ak vlastník zistí, že z objektívnych dôvodov nie je možné dodržať termín dočasného premiestnenia alebo je nutné zmeniť miesto umiestnenia, resp. pri ďalších podobných zmenách, je povinný vyžiadať si nové rozhodnutie KPÚ.

Brhlovce, Kostol Sedembolestnej Panny Márie, Anton Schmidt, Sv. Terézia, stav po ošetrení

Patrik Farkaš

Ako postupovať pri zámere reštaurovať kultúrnu pamiatku?

Reštaurovanie kultúrnej pamiatky alebo jej časti je osobitným druhom obnovy. Reštaurovaním sa obnovujú spravidla pamiatky výtvarnej alebo umelecko-remeselnej povahy, predmetom reštaurovania však môžu byť napr. aj historické omietky, kamenné architektonické články a pod. O tom, či pôjde o reštaurátorskú obnovu, rozhoduje KPÚ.

Reštaurátorský výskum, reštaurátorskú dokumentáciu a reštaurovanie môže vykonávať:

A) člen Komory reštaurátorov,
B) vysoká škola v rámci študijného programu reštaurátorská tvorba uskutočňovaného v študijnom odbore reštaurátorstvo.

Reštaurovanie môže vlastník pripravovať len na základe **predchádzajúceho rozhodnutia KPÚ o zámere na reštaurovanie.**

Vlastník je povinný KPÚ predložiť žiadosť o **rozhodnutie o zámere na reštaurovanie,** ktorú je potrebné spracovať *v zmysle § 33 ods. 3 pamiatkového zákona.*

Žiadosť o vydanie rozhodnutia má obsahovať:

- údaje o kultúrnej pamiatke,
- údaje o vlastníkovi,
- vymedzenie reštaurátorského zásahu,
- odôvodnenie reštaurátorského zásahu.

Vzor žiadosti je dostupný na webovej stránke Pamiatkového úradu SR v časti Žiadosti a formuláre – www.pamiatky.sk/otazky-odpovede/ziadosti/.

Kroky KPÚ

1. **KPÚ v rozhodnutí o zámere na reštaurovanie určí:**

- druh reštaurátorskej dokumentácie,
- rozsah reštaurátorských výskumov,
- druh a rozsah reštaurátorských prác,
- podmienky vykonávania reštaurátorských prác.

2. Reštaurátorská dokumentácia je súčasťou reštaurovania a spracováva sa v dvoch stupňoch:

- správa z reštaurátorského výskumu a návrh na reštaurovanie,
- dokumentácia vykonaných reštaurátorských prác.

3. KPÚ vydáva rozhodnutie o každom stupni reštaurátorskej dokumentácie zvlášť. Po predložení návrhu **KPÚ vydá rozhodnutie o návrhu na reštaurovanie.**

4. V priebehu reštaurovania vykonáva KPÚ štátny pamiatkový dohľad. Jedno vyhotovenie návrhu na reštaurovane si KPÚ ponecháva na vykonávanie pamiatkového dohľadu.
Ak sa zistia nové skutočnosti alebo nedostatky, ktorých následkom môže dôjsť k ohrozeniu, poškodeniu alebo zničeniu hodnôt pamiatky, KPÚ dotknuté práce zastaví.

5. Ak dôjde v priebehu prác k nepredpokladanému nálezu, práce sa musia bezodkladne zastaviť do vydania rozhodnutia KPÚ, ktorým rozhodne o postupe do troch dní od oznámenia nálezu.

Kroky vlastníka

1. **a)** Ak vlastník súhlasí s rozhodnutím, zadá vykonanie výskumov a spracovanie návrhu odborne spôsobilej osobe.
   b) Ak vlastník nesúhlasí, postupuje podľa poučenia v rozhodnutí.
   c) Zohľadní pri svojom zámere podmienky určené v rozhodnutí a môže zadať vykonanie výskumov a spracovanie návrhu odborne spôsobilej osobe.
2. Spracovaný výskum a prípravnú reštaurátorskú dokumentáciu predloží vlastník na vydanie rozhodnutia KPÚ.
3. **a)** Na základe súhlasného rozhodnutia KPÚ o návrhu na reštaurovanie vlastník môže zadať reštaurovanie inštitúcii alebo odborne spôsobilej osobe spĺňajúcej podmienky *podľa § 33 ods. 7 pamiatkového zákona.*

   b) Ak vlastník nesúhlasí so znením alebo s podmienkami určenými v rozhodnutí, postupuje podľa poučenia v rozhodnutí.
4. Proti rozhodnutiu o zastavení prác sa vlastník môže odvolať, ale odvolanie nemá odkladný účinok, to znamená, že práce sa musia zastaviť.
5. V prípade nálezu reštaurátorské práce musí zastaviť zodpovedný reštaurátor a nález bezodkladne oznámiť KPÚ.
6. Po skončení reštaurovania je vlastník povinný predložiť KPÚ do 60 dní dokumentáciu vykonaných reštaurátorských prác, ku ktorej KPÚ vydá samostatné rozhodnutie.

Ďalšie usmernenia vyplývajúce z platných právnych predpisov

- Akýkoľvek stupeň projektovej dokumentácie obnovy kultúrnej pamiatky môže podľa zákona o autorizovaných architektoch a stavebných inžinieroch vykonávať len architekt s oprávnením na vykonávanie odborných činností vo výstavbe v kategórii pozemných stavieb.
- Dokumentáciu k reštaurovaniu, t. j. Návrh na reštaurovanie a Dokumentáciu vykonaných reštaurátorských prác, spracováva *v zmysle § 33 ods. 7 pamiatkového zákona* osoba, ktorá vykonáva reštaurovanie a spĺňa kvalifikačné predpoklady.
- Ďalšie podrobnosti o vykonávaní reštaurátorských prác a reštaurátorskej dokumentácie ustanovuje vykonávacia *vyhláška č. 231/2014 Z. z.,* ktorou sa mení *vyhláška Ministerstva kultúry SR č. 253/2010 Z. z.,* ktorou sa vykonáva *zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov k pamiatkovému zákonu.*

Bratislava, Vajanského nábrežie, bytový dom „Kotva“

Martin Šimek

Povinnosti vlastníka pri predaji a kúpe kultúrnej pamiatky

Pri predaji kultúrnej pamiatky musí vlastník rešpektovať **predkupné právo štátu na kúpu kultúrnej pamiatky** *v zmysle* **§ 23** *pamiatkového zákona.* To znamená, že ak zamýšľa predať kultúrnu pamiatku alebo jej časť (napr. v prípade viacobjektových či viacpredmetových pamiatok jednu vec) je povinný písomne ju ponúknuť na kúpu štátu zastúpenému ministerstvom, t. j. **písomne Ministerstvu kultúry SR**.
V prípade predaja bytu v bytovom dome, ktorý je kultúrnou pamiatkou, nie je potrebné o predaji informovať štátny orgán.

Ak štát ponuku prijme, je ministerstvom určená štátna organizácia povinná do 90 dní odo dňa prijatia ponuky uzavrieť s vlastníkom kultúrnej pamiatky kúpnu zmluvu, ak nie je dohodnuté inak. **Ak štát ponuku neprijme do 30 dní odo dňa jej doručenia, to znamená, ak vlastník v tejto lehote nedostane odpoveď alebo dostane zamietavú odpoveď, predkupné právo zaniká a vlastník môže vec predať bez obmedzenia.**

PREDAŤ KULTÚRNU PAMIATKU DO ZAHRANIČIA NIE JE MOŽNÉ.

Oznamovacia povinnosť

V zmysle § 28 ods. 2 c) pamiatkového zákona je povinnosťou vlastníka oznámiť zmluvnej strane v prípade prevodu vlastníctva (predaj, darovanie a pod.), že vec, ktorá je predmetom prevodu, je kultúrnou pamiatkou a vzťahuje sa na ňu režim ochrany podľa pamiatkového zákona.

Vlastník kultúrnej pamiatky je povinný oznámiť KPÚ a obci najneskôr do 30 dní každú uskutočnenú zmenu vlastníctva kultúrnej pamiatky. Vlastník je tiež povinný bezodkladne oznámiť KPÚ a obci každé ohrozenie, poškodenie, odcudzenie alebo zničenie kultúrnej pamiatky, ako aj každú zamýšľanú zmenu využitia pamiatky, ak ide o nehnuteľnosť aj jej vypratanie.

Aj keď to pamiatkový zákon ako povinnosť priamo neukladá, je vhodné zmenu vlastníctva nahlásiť aj odboru evidencie pamiatkového fondu na Pamiatkovom úrade SR, keďže tam sú kultúrne pamiatky v Ústrednom zozname pamiatkového fondu centrálne evidované.

Ak vzniká pochybnosť, či vec je kultúrnou pamiatkou, je potrebné si túto skutočnosť overiť na Pamiatkovom úrade SR alebo KPÚ. Pokiaľ nie je vyznačená ťarcha alebo kód ochrany z tohto titulu v liste vlastníctva k nehnuteľnosti, neznamená to automaticky, že nehnuteľnosť nie je kultúrnou pamiatkou alebo sa nenachádza v chránenom území alebo ochrannom pásme. Je preto vždy vhodné, keď si nadobúdateľ veci overí túto skutočnosť, aby sa predišlo zbytočným komplikáciám.

Kde je možné získať doplňujúce finančné prostriedky na obnovu kultúrnych pamiatok?

Vlastníci kultúrnych pamiatok a nehnuteľností v pamiatkových územiach a ochranných pásmach **majú právo požiadať príslušný KPÚ o bezplatné poskytnutie odbornej a metodickej pomoci.**

Pamiatkový úrad SR a KPÚ nie sú poskytovateľmi finančných prostriedkov na obnovu kultúrnych pamiatok či súvisiace aktivity s ochranou kultúrneho dedičstva.

Možnosti financovania kultúrneho dedičstva:

A) Zo štátneho rozpočtu

Ministerstvo kultúry SR poskytuje **finančné prostriedky** na obnovu alebo reštaurovanie NKP prostredníctvom svojho dotačného systému v programe **Obnovme si svoj dom,** a to na projekty spracované *v zmysle zákona č. 434/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry SR v znení neskorších predpisov.*

Financovanie z programu Obnovme si svoj dom je zamerané na NKP, nezahŕňa nehnuteľnosti v pamiatkových územiach a ochranných pásmach.

Dotácie sa poskytujú v podprogramoch:

- podprogram 1.1 – Obnova kultúrnych pamiatok,
- podprogram 1.2 – Obnova kultúrnych pamiatok v lokalitách svetového kultúrneho dedičstva,
- podprogram 1.3 – Aktivity kultúrnej politiky a edičnej činnosti v oblasti ochrany pamiatkového fondu,
- podprogram 1.4 – Obnova historických parkov a architektonických areálov v kritickom stavebno-technickom stave,
- podprogram 1.5 – Komplexná obnova národných kultúrnych pamiatok s prioritou ochrany a obnovy,
- podprogram 1.6 – Reštaurovanie národných kultúrnych pamiatok.

Viac informácií o dotačnom systéme MK SR je možné získať na webovej stránke MK SR www.culture.gov.sk v časti – Dotácie MK SR alebo na emailovej adrese: dotacie@culture.gov.sk.

B) Zo štrukturálnych fondov

Fondy Európskej únie sú čerpané v rámci sedemročných tzv. programových období a slúžia ako nástroj politiky súdržnosti na znižovanie rozdielov medzi jednotlivými regiónmi EÚ. **V aktuálnom programovom období 2021 – 2027 sú fondy Európskej únie na Slovensku poskytované cez Program Slovensko**, ktorý bol schválený Európskou komisiou dňa 22. novembra 2022.

Kultúrne dedičstvo podporuje viacero európskych programov, ktorých cieľom je ukázať rôznorodosť kultúry a jej previazanosť s množstvom ďalších odvetví.

Aktuálne výzvy v rámci Programu Slovensko sú dostupné na webovej stránke – www.eurofondy.gov.sk/vyzvy/vyzvy-program-slovensko/.

Výzvy programov cezhraničnej spolupráce Interreg sú dostupné na webovej stránke – www.eurofondy.gov.sk/vyzvy/vyzvy-programov-cezhranicnej-spoluprace/.

Operačné programy a štrukturálne fondy Ministerstva kultúry SR sú dostupné na webovej stránke – www.culture.gov.sk/operacne-programy-strukturalne-fondy/.

Program Kreatívna Európa (2021 – 2027) – Ministerstvo kultúry SR

Kreatívna Európa je program Európskej komisie zriadený na podporu projektov v oblasti kultúrneho a kreatívneho priemyslu. Prostredníctvom programu Kreatívna Európa sa investuje do akcií, ktorými sa posilňuje kultúrna rozmanitosť, a reaguje sa na potreby kultúrnych a kreatívnych sektorov a výzvy, ktorým tieto sektory čelia. Hlavnými cieľmi programu sú ochraňovať, rozvíjať a podporovať európsku kultúrnu a jazykovú rozmanitosť a dedičstvo a zvyšovať konkurencieschopnosť a ekonomický potenciál kultúrnych a kreatívnych odvetví, najmä audiovizuálneho.

Program Kreatívna Európa je rozdelený do troch podprogramov:

- podprogram Kultúra,
- podprogram MEDIA,
- medzisektorový podprogram.

Viac informácií je možné získať na webovej stránke – www.cedslovakia.eu.

Iné medzinárodné fondy

- Nórsky finančný mechanizmus – www.eeagrants.sk
- Švajčiarsky finančný mechanizmus – www.swiss-contribution.sk
- Medzinárodný vyšehradský fond – www.visegradfund.org

C) Nadácie a fondy

V spolupráci s domácimi a zahraničnými prispievateľmi podporujú formou grantov rozvoj v oblasti kultúry, umenia a architektúry, životného prostredia, ale aj rozvoj malého a stredného podnikania. Mnohé veľké firmy týmito aktivitami prostredníctvom zamestnaneckých projektov prispievajú k obnove kultúrneho dedičstva. Pri každej nadácii a fonde platia vlastné pravidlá a časové harmonogramy, ktoré je potrebné rešpektovať.

- **Nadácia SPP** venuje finančné prostriedky priamo, ale aj prostredníctvom dotačnej schémy Ministerstva kultúry SR na obnovu a reštaurovanie kultúrnych pamiatok.
- **T-Mobile** realizuje časť svojich filantropických aktivít prostredníctvom Nadačného fondu Telekom.
- **Nadačný fond Tesco Stores SR, a. s.,** sa sústreďuje na zlepšovanie kvality života ľudí v mestách s Tesco obchodmi v súlade s *Plánom zodpovedného susedstva*.
- **Nadácia VÚB** podporuje zachovanie kultúrneho dedičstva prostredníctvom zamestnaneckých grantov a partnerských projektov.
- **Nadácia Ekopolis – Zelené oázy** vo svojich výzvach okrem ekologicky zameraných projektov podporuje aj ochranu životného prostredia v časti záchrany kultúrnych pamiatok.

D) Možnosti dotácií z rozpočtu samosprávnych krajov

- **Banskobystrický samosprávny kraj** – VZN č. 25/2014, dostupné na webovej stránke – www.bbsk.sk/oblasti-poskytovania-dotacii.
- **Bratislavský samosprávny kraj** – VZN č. 6/2012, dostupné na webovej stránke – www.bratislavskykraj.sk/urad-bsk/dotacie/.
- **Košický samosprávny kraj** – VZN č. 7/2014, dostupné na webovej stránke – https://web.vucke.sk/sk/uradna-tabula/povinne-informacie/dotacie/.

- **Nitriansky samosprávny kraj** – poskytovanie dotácií dostupné na webovej stránke – www.unsk.sk/zobraz/sekciu/vyzvy-na-predkladanie-projektov.
- **Prešovský samosprávny kraj** – VZN č. 15/2008, dostupné na webovej stránke – www.po-kraj.sk/sk/samosprava/vyzvy-a-granty/.
- **Trenčiansky samosprávny kraj** – VZN č. 13/2014, dostupné na webovej stránke – www.tsk.sk/financie/dotacie-a-prispevky-tsk.html?page_id=370368.
- **Trnavský samosprávny kraj** – z rozpočtu býva vyčlenený fond na pamiatky a pamätihodnosti, dostupné na webovej stránke – https://trnava-vuc.sk/transparentna-zupa/dotacie-a-granty/.
- **Žilinský samosprávny kraj** – VZN č. 4/2004, dostupné na webovej stránke – www.zilinskazupa.sk/granty/granty/.

Vademecum vlastníka a správcu hnuteľností v sakrálnom objekte

na ich ochranu pred odcudzením, poškodením, nelegálnou zmenou vlastníctva a nepovoleným vývozom

Kopčany, Kostol svätej Margity Antiochijskej

Peter Horanský

Účelom tejto samostatnej časti príručky je informovať o právach a povinnostiach vlastníkov a správcov hodnotných hnuteľností (umelecké diela, umelecko-remeselné a kvalitné remeselné práce), nachádzajúcich sa vo väčšine sakrálnych objektov. Tieto **hodnotné hnuteľnosti** rozdeľujeme v zásade na dva hlavné druhy – štátom (zákonom) chránené a štátom (zákonom) nechránené. Najcennejšie (štátom chránené) sú veci vyhlásené za **národné kultúrne pamiatky** a zapísané v Ústrednom zozname pamiatkového fondu. Ostatné hodnotné hnuteľnosti sú zahrnuté pod pojem **veci kultúrnej hodnoty**.

Táto príručka sa zaoberá predovšetkým prvou skupinou a oboznamuje vlastníkov a správcov takýchto hnuteľností, aké práva a povinnosti majú zo zákona. V niektorých častiach sa však dotýka aj skupiny hodnotných hnuteľností, ktoré nie sú národnými kultúrnymi pamiatkami, ale ktoré chrániť a opatrovať je takisto v záujme nielen spoločenskom, ale aj v záujme samotného vlastníka a správcu.

Pre vlastníkov hnuteľných kultúrnych pamiatok v sakrálnych objektoch rovnako platia všetky usmernenia vo veci práv a povinností vlastníka, obnovy, reštaurovania, premiestnenia, prevodu vlastníctva a oznamovacej povinnosti, ktoré sú uvedené v predchádzajúcej časti tejto príručky.

Ako evidujeme hnuteľné kultúrne pamiatky?

Hnuteľné kultúrne pamiatky sú centrálne evidované Pamiatkovým úradom SR v Ústrednom zozname pamiatkového fondu (ďalej len „ÚZPF“). V prvom rade je nevyhnutné, aby vlastník poznal zverený cirkevný mobiliár. Na tento účel je potrebné **protokolárne a preukazne prebrať pri zmene správcu hnuteľné vlastníctvo s pamiatkovými hodnotami.**

Pri orientácii, ktoré predmety patria do tejto skupiny, je najlepšou pomôckou materiál, ktorý bol odovzdaný v rokoch 1993 – 1995 proti podpisu každému správcovi sakrálneho objektu vtedajším Pamiatkovým ústavom (tzv. *Celoplošná fotodokumentácia*, realizovaná pamiatkarmi v spolupráci s policajným zborom). Ďalší exemplár tohto materiálu sa nachádza na príslušnom KPÚ. Materiál obsahuje identifikačné listy nielen všetkých hnuteľných kultúrnych pamiatok a ich súčastí nachádzajúcich sa v objekte, ale tiež hodnotných predmetov, ktoré nie sú zapísané v ÚZPF, a teda nie sú kultúrnymi pamiatkami v zmysle zákona. Každý identifikačný list obsahuje fotografiu predmetu a základné identifikačné údaje.

Tieto identifikačné listy by sa mali nachádzať na každej farnosti. Pokiaľ nie sú k dispozícii (terajší správca ich neprevzal, nenašiel alebo ich nemá k dispozícii z iného dôvodu), alebo aj za účelom aktualizácie informácií, môže si vlastník (správca) údaje o hnuteľných kultúrnych pamiatkach, ktoré sú v jeho správe, vyžiadať od Pamiatkového úradu SR (odbor evidencie pamiatkového fondu), ktorý vydáva výpisy z ÚZPF.

V záujme skvalitňovania odbornej evidencie je vlastník povinný *podľa § 12 ods. 1 d) a § 28 ods. 2 d) pamiatkového zákona* predložiť hnuteľnú kultúrnu pamiatku na výskumné účely alebo dokumentačné účely, ktoré realizujú v zásade pracovníci Pamiatkového úradu SR alebo KPÚ.

Osoby, ktoré plnia úlohy na úseku ochrany pamiatkového fondu, sú povinné preukázať sa služobným preukazom, ak ide o zamestnancov Pamiatkového úradu SR, KPÚ, Ministerstva kultúry SR alebo Pamiatkovej inšpekcie Ministerstva kultúry SR. Pokiaľ ide o iné spolupracujúce osoby, musia sa preukázať občianskym preukazom a písomným poverením na vykonanie výskumnej alebo dokumentačnej úlohy od orgánu, ktorý ich touto úlohou poveril, t. j. Pamiatkového úradu SR, príslušného KPÚ alebo Ministerstva kultúry SR.

Ako postupovať pri odcudzení kultúrnej pamiatky?

Je potrebné zaistiť dostatočné **technické zabezpečenie** jednotlivých objektov, v ktorých sa kultúrne pamiatky a veci múzejnej a galerijnej hodnoty nachádzajú. Vhodné je konzultovať tieto kroky s odborníkom na danú problematiku z Policajného zboru SR.

Vo vlastnom záujme je vhodná aj **priebežná kontrola** zvereného fondu kultúrnych pamiatok.

Vlámanie do objektu a odcudzenie kultúrnej pamiatky alebo aj inej hodnotnej hnuteľnosti je nevyhnutné okamžite po jeho zistení nahlásiť na príslušnom pracovisku policajného zboru a spísať zápisnicu, pričom je užitočné použiť na identifikáciu odcudzenej pamiatky jej identifikačný list zo spomínanej Celoplošnej fotodokumentácie. Odcudzenie je nutné bezodkladne *podľa § 28 ods. 3 pamiatkového zákona* oznámiť aj príslušnému KPÚ.

Ako postupovať v prípade ohrozenia alebo poškodenia kultúrnej pamiatky?

Každé ohrozenie, poškodenie alebo zničenie kultúrnej pamiatky **je vlastník povinný** *podľa § 28 ods. 3 pamiatkového zákona* **bezodkladne oznámiť KPÚ**. V prípade ohrozenia (napr. pri požiari, hrozbe zaplavenia objektu) je vlastník **oprávnený** *podľa § 24 ods. 2 pamiatkového zákona* **premiestniť kultúrnu pamiatku okamžite bez povolenia KPÚ**, takéto premiestnenie však musí následne oznámiť KPÚ.

V prípade mimoriadnych situácií *podľa § 3 zákona č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva* je vlastník povinný zabezpečiť hnuteľné kultúrne pamiatky v režime osobitnej ochrany v zmysle krízových plánov v spolupráci s príslušnými útvarmi civilnej ochrany. V prípade potreby je povinný *podľa § 28 ods. 2 písm. g) pamiatkového zákona* zveriť tieto pamiatky do úschovy a umožniť ich uloženie na vopred určenom mieste.

Ako postupovať pri vývoze kultúrnej pamiatky?

Možný je len jej **dočasný vývoz** na základe povolenia Ministerstva kultúry SR po predchádzajúcom vyjadrení KPÚ, najdlhšie na tri roky (najčastejšie ide o dôvod reštaurovania alebo vystavovania). Ministerstvo kultúry SR môže vydanie povolenia viazať na určité podmienky (napr. poistná zmluva).

Žiadosť o dočasný vývoz kultúrnej pamiatky predkladá žiadateľ na predpísanom tlačive, ktoré je dostupné na webovej stránke – www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/kulturne-dedicstvo/ochrana-pamiatkoveho-fondu/docasny-vyvoz-narodnej-kulturnej-pamiatky/ alebo priamo na Ministerstve kultúry SR, prípadne ho môže vlastníkovi poskytnúť príslušný KPÚ.

Vlastník je povinný vrátenie kultúrnej pamiatky na územie SR bezodkladne oznámiť KPÚ, ktorý do 30 dní od oznámenia overí zhodu vrátenej kultúrnej pamiatky alebo jej časti s vyvezenou pamiatkou a posúdi jej celkový stav.

Veci kultúrnej hodnoty (t. j. predmety, ktoré nie sú vyhlásené za kultúrnu pamiatku a nie sú ani evidovaným zbierkovým predmetom ani knižničným či archívnym dokumentom, ale sú charakterizované kultúrno-historickými hodnotami) **možno trvalo vyviezť do zahraničia len so súhlasom Ministerstva kultúry SR po predchádzajúcom vyjadrení poradného orgánu ministra kultúry SR** (Komisia na ochranu súčastí kultúrneho dedičstva, na ktoré sa vzťahuje osobitný právny režim vo vzťahu k zahraničiu).

Vlastník, resp. ním splnomocnená osoba žiadajúca o vývoz takejto veci, podáva žiadosť na Ministerstvo kultúry SR najneskôr 30 dní pred uskutočnením vývozu. Žiadosť sa podáva na predpísanom tlačive, ktoré je dostupné na webovej stránke – www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/kulturne-dedicstvo/muzea-a-galerie/vyvoz-predmetu-kulturnej-hodnoty/ alebo priamo na a Ministerstve kultúry SR. **Súčasťou žiadosti je znalecký posudok o hodnote vyvážaného predmetu.**

Všetky náležitosti vývozu predmetov kultúrnej hodnoty upravuje *zákon č. 207/2009 Z. z. o podmienkach vývozu a dovozu predmetu kultúrnej hodnoty a o doplnení zákona č. 652/2004 Z. z. o orgánoch štátnej správy v colníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z.*

Kultúrnu pamiatku alebo jej súčasť nie je možné trvalo vyviezť z územia Slovenskej republiky.

Aké sú práva vlastníkov kultúrnych pamiatok?

Vlastník kultúrnej pamiatky má možnosť požiadať obec a Ministerstvo kultúry SR o finančný príspevok alebo o poskytnutie štátnej pomoci na zachovanie pamiatkovej hodnoty kultúrnej pamiatky. Ak ide o ochranu hnuteľných kultúrnych pamiatok, ide väčšinou o príspevok na reštaurovanie, ale napríklad aj na elektronický zabezpečovací systém.

Vlastník má právo požiadať KPÚ o bezplatné poskytnutie odbornej a metodickej pomoci vo veciach ochrany kultúrnej pamiatky.

Vlastník má *podľa § 28 ods. 1 pamiatkového zákona* právo aj na primeranú náhradu preukázateľnej ujmy, ktorá mu vznikne aplikáciou alebo rozhodnutím podľa tohto zákona.

Reštaurovanie oltárneho obrazu

Patrik Farkaš

Kontakty na riadiace odborné zložky Pamiatkového úradu SR

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky

Cesta na Červený most 6
814 06 Bratislava
+4212 20464 111
podatelna@pamiatky.gov.sk

Generálny riaditeľ PÚ SR
Ing. arch. Pavol Ižvolt, PhD., MsC.
+4212 20 464 105
sekretariat.pusr@pamiatky.gov.sk

Sekcia výkonu štátnej správy a odborných činností (ÚVŠSOČ)
Ing. arch. Lýdia Kubeková
– riaditeľka sekcie a námestníčka generálneho riaditeľa
+4212 20464 351
lydia.kubekova@pamiatky.gov.sk

Odbor ochrany pamiatkového fondu (OOPF)
Ing. arch. Lýdia Kubeková
– dočasne poverená riaditeľka
(do 31.12.2023)

Odbor evidencie pamiatkového fondu (OEPF)
Mgr. Peter Škulavík
– riaditeľ
+4212 20464 369
peter.skulavik@pamiatky.gov.sk

Odbor opravných prostriedkov (OOP)
Mgr. Viktor Adamovič, PhD.
– riaditeľ
+4212 20464 403
viktor.adamovic@pamiatky.gov.sk

Odbor archeológie (OAG)
Mgr. Peter Bisták, PhD.
– riaditeľ
+4212 20464 343
peter.bistak@pamiatky.gov.sk

Odbor pamiatkového archívu (OPA)
Mgr. Martina Orosová, PhD.
– riaditeľka
+4212 20464 384
martina.orosova@pamiatky.gov.sk

Oddelenie digitalizácie a grafickej dokumentácie (ODGD)
Mgr. Ivica Kravjanská
– vedúca
+4212 20464 307
ivica.kravjanska@pamiatky.gov.sk

Odbor konzervačnej vedy (OKV)
Mgr. Patrik Farkaš, PhD.
– riaditeľ
+4212 20464 404
patrik.farkas@pamiatky.gov.sk

Odbor preventívnej údržby pamiatok (OPÚP)
Mgr. Branislav Rezník
– riaditeľ
+4212 20464 334
branislav.reznik@pamiatky.gov.sk

Edično-propagačné oddelenie
Mgr. Petronela Križanová, PhD.
– vedúca oddelenia
+4212 20491 240
petronela.krizanova@pamiatky.gov.sk

Krajské pamiatkové úrady

Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica

Lazovná 8, 975 65 Banská Bystrica
+42148 2455 111
podatelna.bb@pamiatky.gov.sk
Ing. arch. Mária Flórová
– riaditeľka

Pracovisko Banská Štiavnica

Dolná ružová 7, 969 01 Banská Štiavnica
+42145 2451 111
podatelna.bs@pamiatky.gov.sk
Mgr. Viera Göndöčová
– vedúca pracoviska

Pracovisko Lučenec

Partizánska ulica 17, 984 01 Lučenec
+42147 2461 126
podatelna.lc@pamiatky.gov.sk
Ing. arch. Silvia Pavlová
– vedúca pracoviska

Krajský pamiatkový úrad Bratislava

Leškova 17, 811 04 Bratislava
+4212 20489 111
podatelna.ba@pamiatky.gov.sk
Ing. arch. Ján Mackovič
– riaditeľ

Krajský pamiatkový úrad Košice

Hlavná 25, 040 01 Košice
+42155 2455 111
podatelna.ke@pamiatky.gov.sk
Ing. Kristína Markušová
– riaditeľka

Pracovisko Rožňava

Betliarska 6, 048 01 Rožňava
+42158 2451 111
podatelna.rv@pamiatky.gov.sk
Ing. arch. Miroslav Timár
– vedúci pracoviska

Pracovisko Spišská Nová Ves so sídlom v Levoči

Nám. Majstra Pavla 41, 054 01 Levoča
+42153 2452 127
podatelna.sn@pamiatky.gov.sk
Mgr. Tomáš Zdravecký
– vedúci pracoviska

Krajský pamiatkový úrad Nitra

Nám. Jána Pavla II. 8, 949 01 Nitra
+42137 2451 111
podatelna.nr@pamiatky.gov.sk
riaditeľ
– Ing. arch. Rudolf Viršík, PhD.

Pracovisko Topoľčany

Kukučínova 30, 955 01 Topoľčany
+42138 2451 122
podateľlna.to@pamiatky.gov.sk
Ing. arch. Eva Gažiová
– vedúca pracoviska

Kancelária v Komárne

Župná 15, 945 01 Komárno
+42135 2452 121
podatelna.kn@pamiatky.gov.sk

Krajský pamiatkový úrad Trenčín

K dolnej stanici 7282/20A, 911 01 Trenčín
+42132 2451 111
podatelna.tn@pamiatky.gov.sk
PhDr. Eva Gazdíková
– riaditeľka

Pracovisko Prievidza

Nová 2, 971 01 Prievidza
+42146 2451 111
podatelna.pd@pamiatky.gov.sk
Ing. Mária Dvončová
– vedúca pracoviska

Krajský pamiatkový úrad Trnava

Cukrová 1, 917 01 Trnava
+42133 2452 111
podatelna.tt@pamiatky.gov.sk
Ing. arch. Gabriela Kvetanová
– riaditeľka

Krajský pamiatkový úrad Prešov

Hlavná 115, 080 01 Prešov
+42151 2452 812
podatelna.po@pamiatky.gov.sk
Mgr. Marián Uličný, PhD.
– riaditeľ

Pracovisko Levoča

Nám. Majstra Pavla 41, 054 01 Levoča
+42153 2452 111
podatelna.le@pamiatky.gov.sk
JUDr. Mgr. Gabriel Lukáč
– vedúci pracoviska

Pracovisko Poprad

Sobotské nám. 1735/16, 058 01 Poprad – Spišská Sobota
+42152 2451 111
podatelna.pp@pamiatky.gov.sk
Ing. arch. Iveta Bujnová
– vedúca pracoviska

Krajský pamiatkový úrad Žilina

Mariánske nám. 19, 010 01 Žilina
+42141 2452 111
podatelna.za@pamiatky.gov.sk
doc. Ing. Miloš Dudáš, CSc.
– riaditeľ

Pracovisko Martin

S. Hurbana Vajanského 1, 036 01 Martin
+42143 2452 111
podatelna.mt@pamiatky.gov.sk
Ing. arch. Karol Ďurian, PhD.
– vedúci pracoviska

Pracovisko Ružomberok

Ul. Mariánska 13, 034 01 Ružomberok
+42144 2452 111
podatelna.rk@pamiatky.gov.sk
JUDr. Ing. Miroslava Šichtová
– vedúca pracoviska
(dočasne poverená)

Plán obnovy a odolnosti SR, Komponent 2: Obnova budov

Reforma zvýšenia transparentnosti a zefektívnenia rozhodnutí Pamiatkového úradu SR

A. Kategorizácia pamiatkového fondu

VADEMECUM

vlastníka národnej kultúrnej pamiatky
vlastníka nehnuteľnosti v pamiatkovom území
vlastníka nehnuteľnosti v ochrannom pásme
vlastníka a správcu hnuteľností v sakrálnom objekte

Autorky/autori textu
zamestnanci PÚ SR

Jazykové úpravy
Mária Bartoš
Petronela Križanová
Michaela Demovičová

Grafická úprava
Jakub Dušička

Vydavateľ
Pamiatkový úrad Slovenskej republiky
Cesta na Červený most 6, 814 06 Bratislava
vydanie druhé
© 2023
www.pamiatky.sk

Tlač
–––––

ISBN 978-80-89175-99-4

Obálka: Svätý Jur,
Prostredná ulica, brána

Peter Horanský

Financované Európskou úniou
NextGenerationEU

PLÁN OBNOVY

MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Vademecum – príručka vlastníka, je zdrojom základných informácií pre všetkých, ktorí sú/stanú sa vlastníkmi alebo správcami národných kultúrnych pamiatok alebo nehnuteľností v pamiatkovom území/ochrannom pásme, prípadne sú správcami hnuteľností v sakrálnom objekte. Vademecum je zároveň určené pre všetkých záujemcov a nadšencov, ktorí chcú získať viac informácií o ochrane kultúrneho dedičstva na Slovensku.

ISBN 978-80-89175-99-4
9 788089 175994 >

Financované Európskou úniou NextGenerationEU

PLÁN OBNOVY

MINISTERSTVO KULTÚRY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

PAMIATKOVÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY